

Overheid zonder belasting?

Nederlands eerste hoogleraar in de politieke wetenschap, Jan Barents, heeft het ooit zo geformuleerd: een zelfstandig lokaal bestuur in de eenheidsstaat verdient die naam eerst als het beschikt over een eigen bestuur, eigen ambtenaren en eigen financiële middelen. Een gemeentebestuur behoeft niet louter te zijn aangewezen op eigen middelen, maar zij moeten wel voldoende zijn om zelfstandige besluiten te nemen en eigen politieke keuzen te maken. Zonder dat zijn bestuurders niet werkelijk in staat zich tegenover de kiezers te verantwoorden en de strijd om democratische (her)verkiezing aan te gaan.

Het beginsel van, onder andere, zelf verworven middelen (zo nodig in een wettelijk kader ondergebracht) is eveneens terug te vinden in het *Europese Handvest* inzake lokale autonomie, dat ook door Nederland is onderschreven. In artikel 9, derde lid, staat: 'Ten minste een deel van de financiële middelen van de lokale autoriteiten dient te worden verkregen uit lokale belastingen en heffingen waarover zij, binnen de grenzen bij de wet gesteld, de bevoegdheid hebben de hoogte vast te stellen.' Duidelijke taal, zou men zo zeggen.

Natuurlijk betekent zo'n recht ook een last. Het ligt immers in de rede om van het gemeentebestuur te verlangen dat het zelf zorg draagt voor de verwerving van eigen inkomsten en dus zelf zorg draagt voor de heffing van zijn eigen belastingen. Nederland geldt, Europees vergeleken, als een staat waar de eigen gemeentelijke belastingen slechts een klein deel vormen van de eigen inkomsten. Wij hebben het dan over rondweg tien procent van de gemeentelijke inkomsten (uit OZB, kleine belastingen als de toeristenbelasting en heffingen). Toch is dat nominaal nog aan de hoge kant, omdat gemeenten in ons land betrekkelijk hoge inkomsten ontvangen, vergeleken met andere gemeenten in Europa. Relatief grote bedragen komen immers uit het Gemeentefonds en uit specifieke uitkeringen. Juist de uitkering uit het Gemeentefonds en de eigen belastingen samen verlenen aan gemeenten in Nederland hun relatief grote handelingsvrijheid, ook al is de besteding van het Gemeentefonds belegd met allerlei wettelijk verplichte uitgaven.

In dit op zichzelf legitieme en goed werkende stelsel van gemeentefinanciën heeft het concept-verkiezingsprogramma van de VVD een tamelijk fatale bres willen slaan. Het stelt voor de OZB af te schaffen en haar te compenseren door een dienovereenkomstig ruimere uitkering uit het Gemeentefonds. Een van de argumenten (toegegeven: onder meer) is dat de gemeente aldus wordt verlost van de last van eigen, ingewikkelde, belastingheffing. De waardering van onroerende zaken kan worden overgenomen door de Belastingdienst, zo stelt het concept voor. Er valt te discussiëren over de vraag of de OZB de ideale gemeentelijke belasting is, maar daar gaat het nu niet om. (Er zijn 'leukere' belastingen denkbaar.) Bezwaarlijk aan het voorstel van de VVD is dat het in strijd is met Europeesrechtelijk erkende beginselen van lokale zelfstandigheid, die sinds 1991 intrinsiek onderdeel uitmaken van de Nederlandse Constitutie. Het voorstel betekent immers de opheffing van het gemeentelijke belastinggebied, want de VVD zal niet in ernst menen dat daarvoor de toeristenbelasting en de hondenbelasting kunnen dienen.

Het Gemeentefonds kan, hoewel de besteding ervan formeel vrij is, niet voor 'eigen belasting' doorgaan. De gemeente heft die niet zelf en zij bepaalt ook de hoogte van de uitkering niet zelf. Het fonds maakt hooguit deel uit van de door het Europese Handvest in artikel 9.1 en 9.7 vereiste 'voldoende eigen financiële middelen'.

De VVD, met haar respect voor de lokale autonomie, zal toch niet willen dat de VNG straks gedwongen zal zijn bij de rechter de naleving te verlangen van het Europese Handvest voor lokale autonomie? Hopelijk verzint de algemene ledenvergadering tijdig een andere oplossing voor haar nogal plotselinge weerzin tegen de OZB. Een Overheid Zonder Belasting is immers geen overheid.